

УДК 341.7

В. Ю. Кузьма

ORCID [0000-0002-6418-0923](https://orcid.org/0000-0002-6418-0923)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМІТЕТУ ЮРИДИЧНИХ РАДНИКІВ З МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА (САНДИ) В УМОВАХ НОВОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Статтю присвячено висвітленню міжнародно-правових аспектів функціонування Комітету юридичних радників з міжнародного публічного права (САНДИ) в умовах нового міжнародного правопорядку. Відзначено, що зазначений Комітет діє в рамках діяльності міжнародної міжурядової організації – Ради Європи. Виділено, що САНДИ функціонує понад 30 років та в історичній ретроспективі був послідовним органом з питань міжнародного публічного права на регіональному рівні.

Акцентовано увагу на тому, що до роботи Комітету, окрім представників держав-членів Ради Європи, залучені спостерігачі та міжнародні організації у статусі учасника. При цьому, підкреслено вагомий вплив САНДИ у сфері міжнародного публічного права за межі європейського континенту. Виокремлено, що за юридичною природою, САНДИ є спеціальним комітетом ad hoc, що створюється Комітетом Міністрів Ради Європи на підставі с. 17 Статуту Ради Європи на дворічний термін з безперервним поновленням. Виділено основні завдання Комітету відповідно до Мандату на 2023-2027 рр.

Висвітлено особливості складу і структури Комітету, проведення його засідань та порядку денного. З'ясовано, що на сучасному етапі, САНДИ виконує ряд важливих функцій у сфері міжнародного публічного права. Встановлено, що Комітет бере участь у тісній кооперації з Комісією міжнародного права, ЄС та іншими регіональними інституціями. Встановлено, що САНДИ бере участь у розвитку міжнародного права шляхом співпраці, наданні консультативних висновків, розробці та гармонізації правових норм. Відзначено участь Комітету у розробці механізму притягнення росії до відповідальності за агресію проти України.

Ключові слова: Європейський Союз; застереження; Комісія міжнародного права; Комітет юридичних радників з міжнародного публічного права (САНДИ); міжнародне право; міжнародні договори; Міжнародний кримінальний суд; міжнародний правопорядок, міжнародні міжурядові організації; норми міжнародного звичаєвого права; практика держав; привілеї та імунітети; прогресивний розвиток та кодифікація міжнародного права; Рада Європи; спеціальні місії.

DOI 10.34079/2518-1319 -2026-16-31-189-201

Постановка проблеми та її актуальність. Незважаючи на сучасні загрози та виклики, міжнародне публічне право не перебуває в статиці, а і надалі розвивається. Ідея його розвитку шляхом переформулювання існуючих норм або розробки нових не є новою. Ще у XVIII ст. Дж. Бентам запропонував кодифікацію всього міжнародного права, хоча й у дусі утопії. Ентузіазм щодо «руху кодифікації» — як іноді називають такі спроби - загалом впливає з переконання, що письмове міжнародне право усуне невизначеності звичаєвого міжнародного права, заповнивши існуючі прогалини в праві, а також надавши точності абстрактним загальним принципам, практичне застосування яких не є остаточно визначеним. Хоча дійсно лише конкретні тексти, прийняті урядами,

можуть безпосередньо становити корпус писаного міжнародного права, але в той же час приватні зусилля з кодифікації, тобто дослідження та пропозиції, висунуті різними товариствами, установами та окремими авторами, також мають значний вплив на розвиток міжнародного права (International Law Commission, 2026).

Беручи до уваги, що на сучасному етапі в рамках ООН було створено Комісію з міжнародного права (КМП), безпосередньо з ціллю прогресивного розвитку і кодифікації міжнародного права (General Assembly, 1947), окремі дослідження з актуальних питань, надання консультативних висновків та систематизація практики держав з різних питань є предметом роботи і регіональних міжнародних міжурядових організацій (МО), а саме відповідних комітетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні напрями уваги здебільшого зосереджені конкретно на процесі кодифікації і прогресивного розвитку міжнародного права або на висвітленні особливостей права МО. Окремі дослідження з цих питань, фрагментарно, але проводили, як іноземні, так і вітчизняні науковці, а саме Ф. Бенуа-Ромер, М. Вуд, Л. Дембінський, М. Блоккер, М. Броєр, Г. Клебес, А. Оросан, Я. Полякевич, С. Шмаль, Г. Шермерс, М. М. Гнатовський, Д. І. Кулеба, І. С. Піляєв, О. В. Шпакович та ін. Однак, саме правові аспекти діяльності регіональних допоміжних органів і комітетів як невід'ємної складової інституційного механізму МО з особливими функціями у процесі кодифікації міжнародного права, в основному залишаються мало дослідженими у вітчизняній науці, і відповідно потребують додаткового обґрунтування як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Метою наукового дослідження є конкретизація особливостей міжнародно-правових аспектів функціонування Комітету юридичних радників з міжнародного публічного права (CANDI) в умовах нового міжнародного правопорядку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У рамках Ради Європи (РЄ) створено одну з найрозвинутіших і досконалих інституційних систем, якій практично не має аналогів у світі. Сьогодні в контексті інтеграційних і глобалізаційних процесів, ця система включає окрім основних, статутних органів, ще ряд різних інституцій, допоміжних органів і установ (Кузьма В. Ю., 2024, с. 141). Особливе місце в ній займає Комітет юридичних радників з міжнародного публічного права - CANDI, який є загальноєвропейським форумом для обміну думками та їх координації щодо основних питань міжнародного публічного права. Загалом, цілями CANDI було визначено наступні: розвиток ролі міжнародного публічного права та зближення національних точок зору; обмін досвідом та практикою шляхом обміну думками з актуальних питань; створення основи для міжнародного співробітництва, а отже, посилення ролі та впливу на розвиток міжнародного публічного права шляхом об'єднання юридичних радників для обміну досвідом; моніторинг роботи інших міжнародних органів у сферах своєї компетенції та допомога державам-членам у прийнятті спільних позицій (History of CANDI, 2026).

Іноземні науковці М. Вуд та А. Сангер відзначають, що хоча CANDI - це регіональна інституція, але її покликання є універсальним. Саме через неї, РЄ сприяє імплементації міжнародного публічного права та виступає каталізатором його розвитку (Wood M., Sanger A., 2019 с. 3). Подібної точки зору дотримуються С. Шмаль та М. Броєр, підкреслюючи, що хоча CANDI є відносно маловідомим, його діяльність стає дедалі важливішою (Schmahl S., Breuer M. 2017, с. 669).

Варто відзначити, що Комітет був створений більше 30 років, а саме у 1991 р., і його називають за французьким акронімом «CANDI» (Comité ad hoc des Conseillers juridiques sur le droit international public). До його появи, подібний орган РЄ - Комітет експертів з міжнародного публічного права (CJ-DI), збирався з 1982 по 1990 рр. і

підпорядковувався Європейському комітету з правового співробітництва (CDCJ). До 1982 р. більшу частину роботи РЄ у сфері міжнародного публічного права виконував сам CDCJ. По-суті, робота є послідовною цих органів РЄ, що спеціалізуються на міжнародному публічному праві. САНДИ був спочатку створений Комітетом Міністрів Ради Європи (КМРЕ) на дворічний термін у 1991 р. З того часу його поновлювали без перерви на такий же термін (Requena M., Wood M., 2017).

На сучасному етапі, САНДИ створений КМРЕ відповідно до ст. 17 Статуту Ради Європи (Статут Ради Європи, 1949, с. 15) та згідно з Резолюцією КМРЕ (2021)3 про міжурядові комітети та підпорядковані органи, їхні технічні завдання та методи роботи та відноситься до категорії - спеціальний комітет *ad hoc* (Resolution CM/Res(2021)3, 2021).

Сьогодні, структура САНДИ визначається її мандатом, з урахуванням положень резолюції КМРЕ CM(2023)131-addfinal1 з терміном повноважень на 4 р. (1.01.2024-31.12.2027 рр.) та бюджету РЄ. Комітет збирається двічі на рік для обговорення різних питань міжнародного публічного права. До його складу входять юридичні радники міністерств закордонних справ 46 держав-членів РЄ, які мають по одному голосу та їх витрати покриваються за рахунок РЄ. Комітети або інші органи РЄ, які займаються відповідною роботою, можуть направляти представників без права голосу за рахунок своїх відповідних адміністративних бюджетів.

Окрім того, у роботі САНДИ, бере значна участь кількість держав-спостерігачів та МО у статусі «учасника». До них відносять, держав, які мають статус спостерігача при РЄ, а саме: Канаду, Святий Престол, Японію, Мексику, США та інші держави-спостерігачі, включаючи Австралію, Ізраїль, Республіку Корея та Нову Зеландію. Численні МО, як і спостерігачі, без права голосу і за свій кошт залучені до засідань САНДИ. До них відносяться наступні: ЄС; Гаазьку конференцію з міжнародного приватного права; НАТО; Організацію економічного співробітництва та розвитку; ООН та її спеціалізовані установи; Європейську організацію з ядерних досліджень; Інтерпол; ОБСЄ; Азіатсько-Африканська юридична консультативна організація (AALCO), а також Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) (CM(2023)131-addfinal1, 2023).

Колишній голова САНДИ, А. Оросан підкреслює, що по-суті, САНДИ має значний вплив практично на всі континенти світу, поза межами Європи. Вражає не тільки кількість держав та МО, яким дозволено брати участь у засіданнях Комітету, або їх глобальний розподіл, але й фактична кількість учасників кожного засідання. При цьому, більшість голів делегацій, які беруть участь у засіданнях САНДИ, є юридичними радниками відповідних міністерств закордонних справ на рівні генеральних директорів або директорів департаментів міжнародного права, забезпечуючи таким чином представництво держав на найвищому можливому рівні (Orosan A., 2022a).

Відповідно до ст.12 Додатка 1 до Резолюції КМРЕ (2021)3, Комітет обирає голову та його заступника. Голова веде засідання та підбиває підсумки, а також зберігає право висловлюватися та голосувати в якості члена комітету, за винятком випадків, коли до складу цього комітету призначено додаткового експерта з тієї самої держави. Обрання Голови та заступника Голови вимагає двох третин голосів членів, які мають право голосу, під час першого голосування. Вибори проводяться підняттям рук, якщо тільки член комітету не вимагає таємного голосування. Термін повноважень голови та його заступника становить один рік, з можливістю продовження лише раз (Resolution CM/Res(2021)3, 2021).

Науковці М. Рекеня та М. Вуд з цього приводу виділяють, що хоча голову та заступника голови САНДИ обирають щорічно, то на практиці кожен з них обіймає посаду протягом двох років, а заступник голови замінює голову наприкінці дворічного терміну

повноважень останнього. Це забезпечує баланс між стабільністю та оновленням, що є важливим, оскільки від Голови та заступника очікується, що вони відіграватимуть роль у просуванні порядку денного. САНДІ, як спеціальний комітет, діє на основі консенсусу. Порядок денний має досить стандартну структуру. Після вступного слова щодо останніх подій у РЄ, що мають відношення до роботи Комітету, спочатку розглядаються відповідні рішення КМРЄ прийняті з часу останнього засідання САНДІ, включаючи будь-які запити на винесення висновку. Наприклад, Висновок САНДІ щодо Рекомендації 2095(2016) ПАРЄ - «Парламентський імунітет: виклики щодо обсягу привілеїв та імунітетів, якими користуються члени Парламентської асамблеї» (16 вересня 2016 р.). Порядок денний загалом поділяється на дві основні частини: «Поточна діяльність САНДІ», що зосереджується переважно на конкретних заходах САНДІ, наприклад, щодо невіршених застережень та заяв до міжнародних договорів, та «Загальні питання міжнародного публічного права», що зазвичай включає обмін думками зі спеціальними гостями, наприклад, щодо гуманітарного права або розвитку подій стосовно Міжнародного кримінального суду (МКС) та ін. (Requena M., Wood M., 2017).

Окрім того, на більшість засідань зазвичай запрошують «спеціальних гостей» для виступу перед Комітетом та обміну думками. Спеціальними гостями САНДІ у різні роки були: заступники Генерального секретаря з правових питань та юридичні радників ООН, голови КМП; голови МКС; омбудсмени Комітету з санкцій щодо ІДІЛ та «Аль-Каїди» при Раді Безпеки ООН та ряд інших представників різних МО, інституцій та представники наукової спільноти (Special guests, 2026).

Після засідання Комітету, готується повний звіт про обговорення, який подається на затвердження на наступному засіданні. Усі звіти починаючи з 2000 р. про засідання і низка документів та даних, підготовлених під егідою САНДІ, які надають інформацію про ситуацію в державах-членах щодо конкретних тем: наприклад, практика держав у сфері імунітетів держав та МО, виконання санкцій ООН та дотримання прав людини доступні на веб-сайті САНДІ (Activity Reports of SANDI, 2026).

Загалом, під час своїх засідань САНДІ розглядає широке коло питань у сфері міжнародного публічного права, починаючи від питань імунітетів або санкцій до мирного врегулювання спорів та міжнародного гуманітарного права, демонструючи важливу роль, яку відіграє Комітет як у РЄ, так і за її межами, щодо налагодження зв'язків між РЄ та іншими МО (Orosan A., 2022a).

При цьому, САНДІ також може засновувати підпорядковані комітети, відповідальні за виконання певних конкретних завдань. За весь період роботи САНДІ було створено три комітети на обмежений термін для роботи як над державною практикою в галузі міжнародного публічного права, так і над застереженнями до міжнародних договорів. Перший (DI-S-RIT) - Група фахівців з застережень до міжнародних договорів - незалежних фахівців мала завдання розглянути можливу роль САНДІ як Європейської обсерваторії застережень до міжнародних договорів. Вона діяла в 1998 р. і провела два засідання, після чого була замінена DI-E-RIT. Ця група урядових експертів відповідала за надання допомоги САНДІ у впровадженні процедури спостереження за застереженнями до міжнародних договорів. Її робота зосереджувалася головним чином на питанні відповідей на неприпустимі застереження до міжнародних договорів та діяла у 1999-2000 рр. і провела три засідання. Третій комітет – (DI-S-PR) – Група фахівців з публікацій, що стосуються державної практики в галузі міжнародного публічного права провела також три засідання (1992-1995 рр.) та мала завдання розглянути способи обробки та обміну інформацією щодо державної практики в галузі міжнародного публічного права та внести поправки до типового плану класифікації

документів, що стосуються державної практики в галузі міжнародного публічного права (Subordinate committees of the CAHDI, 2026).

Згідно мандату на 2024-2027 рр. на CAHDI покладені наступні завдання: належним чином враховувати Рейк'явікську декларацію при здійсненні своєї діяльності та подавати пропозиції щодо її виконання; враховувати відповідні ключові висновки та виклики, викладені у Звіті Генерального секретаря за 2023 р. про стан демократії, прав людини та верховенства права; розглядати питання та обмінюватись думками, що пов'язані з міжнародним публічним правом; надавати висновки на запит КМРС або на запит інших керівних чи спеціальних комітетів; підвищувати обізнаність про стандарти та інструменти РС у сфері її компетенції в державах-членах та за їх межами через політику сусідства та на інших міжнародних і глобальних форумах; щорічно проводити обмін думками з метою оцінки своєї діяльності та надання рекомендацій КМРС і Генеральному секретарю щодо майбутніх пріоритетів у своїй галузі, включаючи можливі нові заходи; сприяти зміцненню конструктивної взаємодії з організаціями громадянського суспільства та національними правозахисними інституціями; сприяти досягненню та перегляду прогресу у виконанні Порядку денного ООН у сфері сталого розвитку до 2030 р. та ін. (CM(2023)131-addfinal1, 2023).

А сучасному етапі, CAHDI виконує низку важливих функцій. Перш за все, Комітет виступає каталізатором співпраці в галузі міжнародного публічного права і відіграє важливу роль на двох рівнях: в рамках РС та за межами РС, виконуючи функцію посередника між РС та іншими інституціями. Відповідно до своїх повноважень, Комітет покликаний підтримувати контакти з юристами та юридичними службами інших МО. Першочергово, CAHDI сприяє співпраці між РС та ООН, що базується на регулярних контактах та обміні думками, зокрема, завдяки присутності спеціальних гостей на засіданнях Комітету. Найтісніші відносини налагоджені, зокрема, з КМП) Згідно з повноваженнями, CAHDI має поглиблювати обмін думками щодо роботи КМП та Шостого комітету. Комітет та КМП підтримують регулярні контакти щодо роботи, яка проводиться обома інституціями. Відповідно, під час сесій КМП в Женеві відбувається обмін думками між головою CAHDI та членами КМП. На засіданнях CAHDI, що відбуваються після сесій КМП, до порядку денного включається пункт «робота КМП та Шостого комітету» та член КМП представляє поточну роботу та проводить обмін думками з членами Комітету (Cooperation CAHDI with the International Law Commission (ILC), 2026).

Так, до прикладу, під час «Тижня міжнародного права» у Нью-Йорку (26 жовтня 2022 р.), проведено діалог щодо ролі регіональних та міжнародних кодифікаційних органів у рамках розвитку міжнародного права. Захід був присвячений внеску CAHDI у розвиток міжнародного права, зокрема з акцентом на його ролі, як органу міжнародної кодифікації та співпраці у сфері міжнародного права (Orosan A., 2022b).

Не меш тісне співробітництво CAHDI налагоджене з ЄС. CAHDI здійснює моніторинг процесу приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ) та має статус спостерігача на переговорних засіданнях між Керівним комітетом з прав людини (CDDH) РС та Європейською комісією (Cooperation CAHDI with European Union (EU), 2026). Окрім цього, варто звернути увагу на те, що аналогом роботи CAHDI в ЄС є Юридичний комітет (COJUR). Кооперація між ними є досить помітною, у контексті Меморандуму про взаєморозуміння між РС та ЄС 2007 р. Важливість цієї співпраці була підкреслена у Висновку CAHDI щодо Рекомендації 2060(2015) ПАРС - «Виконання Меморандуму про взаєморозуміння між Радою Європи та Європейським Союзом» (20 березня 2015 р.). (Opinion of the CAHDI on Recommendation 2060 (2015)).

Разом з тим, САНДІ також регулярно обмінюється думками з представниками Міжамериканського юридичного комітету, Комісії Африканського Союзу з міжнародного права (AUCIL), МКС, МКЧХ, системою інституцій ООН. САНДІ представлена своїм головою на самітах або діалогах перед іншими міжнародними або регіональними органами. При цьому, внесок САНДІ в обговорення актуальних питань міжнародного публічного права аж ніяк не обмежується лише дискусіями під час його піврічних засідань. У цьому контексті, позитивно оцінено усталену практику проведення експертних семінарів, які часто призводять до подальших дій з боку САНДІ та сприяють раціоналізації обговорень (Orosan A., 2022b).

Не менш важливою є консультативна функція САНДІ. Згідно зі своїм мандатом, САНДІ зобов'язана надавати висновки на запит КМРС або на інших керівних чи спеціальних комітетів. Відповідно, САНДІ опублікувала велику кількість висновків, зауважень, коментарів та звітів щодо різних аспектів міжнародного публічного права. Вони сприяли прийняттю конвенцій та протоколів РЄ, рекомендацій ПАРЕ. До прикладу, Висновок САНДІ на запит Керівного комітету з прав людини (CDDH) щодо можливості запровадження спрощеної процедури внесення змін до окремих положень ЄКПЛ; (41-е зас., Страсбург, 17–18 березня 2011 р.); Висновок САНДІ щодо міжнародно-правових аспектів доцільності та механізмів запрошення Європейського суду з прав людини до впровадження певних процедур, вже передбачених для підвищення пропускної спроможності Суду, зокрема нових процедур розгляду справ одним суддею та колегією суддів (42-е зас. Страсбург, 22-23 вересня 2011 р.) та ін. (Opinions related to the Council of Europe Conventions, 2026).

Так, у контексті російської війни проти України, САНДІ організовувала ряд заходів для обміну думками щодо різних аспектів міжнародного публічного права у зв'язку з поточною ситуацією агресії проти нашої держави. При цьому, КМРС звернувся до САНДІ з проханням надати аналіз відповідних питань міжнародного права, що виникають у зв'язку з подальшою участю росії у відкритих конвенціях, розроблених у рамках РЄ. САНДІ підготувала відповідну настанову щодо «Продовження участі російської федерації у «відкритих» конвенціях, розроблених у рамках Ради Європи» (Meeting report, 2022, с.7).

У вересні 2022 р. САНДІ ухвалив Висновок щодо Рекомендації ПАРЕ «Агресія Російської Федерації проти України: забезпечення відповідальності за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та інші міжнародні злочини». У ньому, Комітет нагадав про підтримку забезпечення відповідальності за злочини проти людяності та зазначив, що на той момент не існувало міжнародний механізму, який мав би юрисдикцію *rationae personae* щодо злочину агресії, вчиненого проти України російським політичним та військовим керівництвом. Відповідно, для забезпечення індивідуальної кримінальної відповідальності на міжнародному рівні за злочин агресії, необхідно було створити належну правову основу для міжнародного розслідування, судового переслідування та розгляду цього злочину. З цією метою, САНДІ вказав кілька потенційних міжнародних варіантів, зокрема: гібридний трибунал, інкорпорований у правову систему України, створений на підставі угоди між Україною та міжнародною організацією; створення спеціального трибуналу ГА ООН (при цьому, і хоча резолюція, ухвалена нею, не створюватиме міжнародних зобов'язань, обов'язкових для держав); або міжнародний трибунал на основі багатостороннього міжнародного договору, укладеного державами, включаючи Україну, за прикладом МКС. Також у Висновку викладено різні практичні, правові та політичні проблеми, пов'язані з цими різними варіантами, зокрема ті, що стосуються імунітету «трійки» (тобто глави держави, прем'єр-міністра та міністра закордонних справ будь-якої держави), тривалості часу, необхідного для реалізації цих

варіантів, та потреби у координації з відповідними існуючими механізмами (Opinion of the CAHDI on Recommendation 2231(2022), 2022).

Окрім того, підготовлені проекти рекомендацій, виконані CAHDI в різних галузях міжнародного публічного права стали основою для прийняття багатьох важливих рекомендацій КМРС. Варто відзначити наступні: Рекомендація КМРС (97)¹⁰ до держав-членів щодо боргів дипломатичних представництв, постійних представництв та дипломатичних представництв «з подвійною акредитацією», а також боргів їхніх членів; Рекомендація КМРС (2008)⁸ щодо визнання юрисдикції Міжнародного Суду та додаток до неї, що містить типові положення для можливого включення до декларації про визнання обов'язкової юрисдикції Міжнародного Суду відповідно до п. 2 ст.36 Статуту Суду; Рекомендація КМРС (2008)⁹ щодо призначення міжнародних арбітрів та посередників та ін. (Normative work of the CAHDI, 2026).

На основі роботи CAHDI з питань застережень до міжнародних договорів, КМРС прийняв Рекомендацію (99)¹³ щодо відповідей на неприпустимі застереження до міжнародних договорів та додаток до неї, що містить типові формулювання відповідей на застереження (Recommendation R(99)¹³ of the Committee of Ministers, 1999). Також CAHDI ухвалив документ щодо практичних питань стосовно застережень до міжнародних договорів (Practical Issues regarding Reservations to International Treaties, 2000). Загалом, у рамках виконання своїх функцій як Європейської обсерваторії застережень до міжнародних договорів, CAHDI регулярно розглядає невирішені застереження та заяви до міжнародних договорів. Це стосується як конвенцій, укладених поза межами РС, зокрема тих, що були розроблені в рамках ООН, так і конвенцій, укладених у рамках РС (Schmahl S., Breuer M. 2017, с. 669).

З метою внесення вкладу в Десятиліття міжнародного права ООН (1990–1999), CAHDI у 1992 р. створив робочу групу (DI-S-PR), якій було доручено розглянути шляхи обробки та обміну інформацією щодо державної практики у сфері міжнародного публічного права. За результатами роботи групи CAHDI започаткувала пілотний проект з метою збору матеріалів від держав. На основі цих консультацій CAHDI затвердила типовий план класифікації. 12 червня 1997 р. КМРС прийняв Рекомендацію (97)¹¹ щодо зміненого типового плану класифікації документів, що стосуються державної практики у сфері міжнародного публічного права (Recommendation R(97)¹¹ of the Committee of Ministers, 1997).

Варто відзначити, що найбільшим досягненням CAHDI у сфері кодифікації міжнародного права є Декларація про юрисдикційні імунітети культурних цінностей, що належать державі, яка була прийнята на 46-му засіданні CAHDI в 2013р. Вона визнає звичайний характер деяких положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй про юрисдикційні імунітети держав та їх майна, яка ще не набрала чинності. Декларація була розроблена як документ, що не має юридичної сили, який виражає спільне розуміння *opinio juris*, що може слугувати цінним доказом у судових процесах (Declaration on Jurisdictional Immunities of State Owned Cultural Property, 2013). Таким чином, шляхом введення відповідних положень у звичаєве право шляхом декларації спільного розуміння, робота CAHDI може мати вирішальне значення для доведення зазначених положень до майже обов'язкового рівня. Хоча CAHDI не є кодифікаційним органом у традиційному розумінні цього слова, оскільки не розробляє обов'язкових правових актів, але діяльність значною мірою сприяє розвитку міжнародного публічного права шляхом співпраці, компіляції та гармонізації правових норм, а також сприяє розробці конвенцій шляхом надання консультацій у сфері договірних права.

Іншим важливим апаратом у роботі CAHDI є використання збірок державної практики як каталізатора кодифікації. Одним з основних механізмів, що має постійний

характер, та однією з головних тем обговорення на піврічних засіданнях Комітету є анкети САНДІ. Ці анкети щодо національної практики міжнародного права пропонуються та розробляються спільно членами національних делегацій. Усі делегації запрошуються відповісти на ці анкети, відповіді на які потім компілюються САНДІ та обговорюються з метою гармонізації національної практики. Останні приклади таких анкет включають такі теми, як: «Імунітети спеціальних місій», «Вручення судових документів іноземній державі», «Практика держав та міжнародних організацій щодо угод, що не мають юридичної сили» або «Договори, що не потребують затвердження парламентом». Темі, які викликають найбільший інтерес у національних делегацій, стали основою для створення повноцінних баз даних, до яких держави внесли численні матеріали не тільки у вигляді відповідей на анкети, але й у вигляді національних законів та судової практики (Orosan A., 2022a).

Різноманітна діяльність САНДІ призвела до публікації досліджень і звітів. Серед розглянутих питань були, наприклад: правонаступництво держав і питання визнання, класифікація документів у сфері міжнародного публічного права, роль депозитаріїв міжнародних договорів, борги дипломатичних місій, наслідки так званої «клаузули про розірвання» в міжнародному праві (History of SANDI, 2026).

Сьогодні САНДІ відстежує зміни у кількох напрямках у сфері імунітетів, зокрема щодо імунітетів держав та МО і їхніх посадових осіб, а також імунітетів глав держав/урядів та високопосадовців, імунітету державних культурних цінностей, що надаються в тимчасове користування, та імунітетів спеціальних місій. САНДІ аналізує відповідну міжнародну судову практику, судову практику національних судів держав-членів та держав-спостерігачів, а також національне законодавство у сфері імунітетів. Окрім того, аналізує останні події, пов'язані з міжнародними спорами, а саме справи, що розглядаються Європейським судом з прав людини та стосуються питань міжнародного публічного права. Тематика санкцій ООН також є предметом досліджень Комітету, оскільки вона передбачає «розгляд актуальних питань міжнародного публічного права». Також у рамках своєї діяльності САНДІ стежить за подіями у сфері міжнародного кримінального правосуддя. У цьому контексті на своїх засіданнях Комітет розглядає, зокрема, два питання: події, пов'язані з МКС, створення та функціонування інших міжнародних кримінальних трибуналів по Югославії, Руанді, Сьєрра-Леоне, Лівану та Камбоджі (Themes of work of the SANDI, 2026.). Загалом, сьогодні, в умовах сучасних викликів, САНДІ розглядає актуальні питання, систематизує практику держав та здійснює важливий внесок у розвиток міжнародного права, сприяючи процесу його кодифікації.

Висновки. Враховуючи вищенаведене, варто відзначити, що в рамках регіональних МО функціонують спеціальні комітети, які здійснюють важливі функції у процесі кодифікації міжнародного публічного права. Уже понад тридцять п'ять років свого існування, САНДІ є форумом, на якому між державами-членами РС, державами-не членами, МО та іншими інституціями ведуться динамічні дебати з сучасних питань міжнародного публічного права. В той же час, САНДІ надає платформу для прийняття спільних позицій та координації їхніх дій у відповідь на грубі порушення міжнародного права, що їх скоїла російська федерація в Україні. При цьому, Комітет тісно співпрацює з КМП та відповідними регіональними установами з питань розвитку міжнародного публічного права. Виступає консультативним органом усіх органів та інституцій РС, при цьому надає фахову допомогу в процесі прийняття конвенцій та застережень до них. САНДІ не обмежується лише роллю дискусійного форуму чи організатора семінарів, а на практиці дає змогу знаходити реальні рішення сучасних викликів і в цьому сенсі є дієвою інституцією для підтримання міжнародного правопорядку та збереження

цінностей, як у межах РС, так і за її межами, з огляду на ширший географічний простір, у якому діє Комітет.

Бібліографічний список

- Кузьма В. Ю. 2024. *Право Ради Європи*. нав. посіб. Харків: Право.
- Статут Ради Європи від 5 травня 1949 р. 2000. *Збірка договорів Ради Європи*. Київ: Парламент. вид-во, с. 11–24.
- Activity Reports of Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/activity-reports-cahdi>>
- Cooperation Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI) with the European Union. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/cooperation>>
- Cooperation Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI) with the International Law Commission (ILC). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/cooperation>>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 2023. *Extract from CM(2023)131-addfinal. Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). Programme, Budget and Administration*. Adopted by the Committee of Ministers. 1481st (Budget) meeting, 21-23 November 2023, [online] Available at: <<https://rm.coe.int/cm-2023-131-addfinal-extract-en/1680ad763d>>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 1997. *Recommendation R(97)11 of the Committee of Ministers to member states on the amended model plan for the classification of documents concerning state practice in the field of public international law*, [online] Available at: <https://www.coe.int/t/dlapil/cahdi/Source/Texts_&Documents/Recommendation_97_11_en.pdf>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 1999. *Recommendation R(99)13 of the Committee of Ministers on responses to inadmissible reservations to international treaties*, [online] Available at: <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804ed273>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 2021. *Resolution CM/Res(2021)3 on intergovernmental committees and subordinate bodies, their terms of reference and working methods*. Adopted by the Committee of Ministers on 12 May 2021 at the 1404th meeting of the Ministers' Deputies, [online] Available at: <<https://rm.coe.int/resolution-cm-res-2021-3-en/1680a2fbda>>
- Declaration on Jurisdictional Immunities of State Owned Cultural Property. 2013. Declaration was presented at the 46th meeting of the CAHDI (Strasbourg, 16-17 September 2013), [online] Available at: <<https://rm.coe.int/declaration-on-immunities-en/168071bb2d>>
- Historical antecedents Origin and background About the International Law Commission. 2026. Official website of ILC, [online] Available at: <<https://legal.un.org/ilc/ilcintro.shtml>>
- History of the Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/history-cahdi>>
- Meeting report of 63rd meeting of Public International Law Division Directorate of Legal Advice and Public International Law. 22-23 September 2022. Bucharest, Romania (hybrid meeting), [online] Available at: <<https://rm.coe.int/cahdi-2022-19-63rd-meeting-report-23-03-2023/1680ab84c0>>
- Normative work of the CAHDI. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/normative-work>>

- Opinion of the CAHDI on Recommendation 2060 (2015) of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe – “The Implementation of the Memorandum of Understanding between the Council of Europe and the European Union”. 2015. 49th CAHDI meeting (Strasbourg), [online] Available at: < <https://rm.coe.int/cahdi-49th-meeting-opinion-/16808e8d19>>
- Opinion of the CAHDI on Recommendation 2231 (2022) of the Parliamentary Assembly on "the Russian federation's aggression against Ukraine: ensuring accountability for serious violations of international humanitarian law and other international crimes". 5 September 2022, [online] Available at: < <https://rm.coe.int/opinion-of-the-cahdi-on-pace-rec-2231-2022-/1680a84b1a>>
- Opinions related to the Council of Europe Conventions. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: < <https://www.coe.int/en/web/cahdi/council-of-europe-s-conventions-theme>>
- Orosan A. 2022 a. Presentation. *The CAHDI Contribution to the Development of International Law*. Speech delivered on the occasion of an interactive dialogue on the Role of Regional and International Codification Bodies in the Development of International Law. Organised by the Center for International Law and Policy in Africa (CILPA) and the Office of the Legal Counsel of the African Union Commission. 26 October 2022, New York (USA), [online] Available at: <: <https://rm.coe.int/statement-by-cahdi-chair-at-the-59th-annual-session-of-aalco-nov-dec-2/1680a4b73f>>
- Orosan A. 2022b. Presentation. Chair of the Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI) at the 1449th meeting of the Ministers' Deputies Strasbourg (France), 23 November 2022, [online] Available at: <: <https://rm.coe.int/ms-alina-orosan-cm-speech-23-november-2022-final-en-fr/1680a932d7>>
- Practical Issues regarding Reservations to International Treaties. 2000. Adopted by the CAHDI at the 19th meeting (Berlin, 14 March 2000), [online] Available at: < <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800644d9>>
- Requena M., Wood M. January 2017. Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). *Max Planck Encyclopedias of International Law (MPIL)*, [online] Available at: < <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e2050>>
- Schmahl S., Breuer M. 2017. *The Council of Europe: Its Law and Policies*. Oxford: Oxford University Press.
- Special guests of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: < <https://www.coe.int/en/web/cahdi/special-guests>>
- Subordinate committees of the CAHDI. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <: <https://www.coe.int/en/web/cahdi/history-cahdi>>
- Themes of work of the CAHDI. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <: <https://www.coe.int/en/web/cahdi/themes>>
- United Nations, General Assembly. 1947. *Statute of the International Law Commission*. Adopted by the General Assembly in resolution 174 (II) of 21 November 1947, as amended by resolutions 485 (V) of 12 December 1950, 984 (X) of 3 December 1955, 985 (X) of 3 December 1955 and 36/39 of 18 November 1981, [online] Available at: <: <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/statute/statute.pdf>>
- Wood M. and Sanger A. 2019. *Immunities of Special Missions*. Council of Europe: Brill-Nijhoff Publishers.

References

- Activity Reports of Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/activity-reports-cahdi>>
- Cooperation Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI) with the European Union. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/cooperation>>
- Cooperation Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI) with the International Law Commission (ILC). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/cooperation>>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 1997. *Recommendation R(97)11 of the Committee of Ministers to member states on the amended model plan for the classification of documents concerning state practice in the field of public international law*, [online] Available at: <https://www.coe.int/t/dlapil/cahdi/Source/Texts_&_Documents/Recommendation_97_11_en.pdf>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 1999. *Recommendation R(99)13 of the Committee of Ministers on responses to inadmissible reservations to international treaties*, [online] Available at: <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804ed273>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 2021. *Resolution CM/Res(2021)3 on intergovernmental committees and subordinate bodies, their terms of reference and working methods*. Adopted by the Committee of Ministers on 12 May 2021 at the 1404th meeting of the Ministers' Deputies, [online] Available at: <<https://rm.coe.int/resolution-cm-res-2021-3-en/1680a2fbda>>
- Council of Europe, Committee of Ministers. 2023. *Extract from CM(2023)131-addfinal. Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). Programme, Budget and Administration*. Adopted by the Committee of Ministers. 1481st (Budget) meeting, 21-23 November 2023. [online] Available at: <<https://rm.coe.int/cm-2023-131-addfinal-extract-en/1680ad763d>>
- Declaration on Jurisdictional Immunities of State Owned Cultural Property. 2013. Declaration was presented at the 46th meeting of the CAHDI (Strasbourg, 16-17 September 2013), [online] Available at: <<https://rm.coe.int/declaration-on-immunities-en/168071bb2d>>
- Historical antecedents Origin and background About the International Law Commission. 2026. Official website of ILC, [online] Available at: <<https://legal.un.org/ilc/ilcintro.shtml>>
- History of the Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/history-cahdi>>
- Kuzma V. Yu. 2024. *Pravo Rady Yevropy. nav. posib*. Kharkiv: Pravo. (in Ukrainian).
- Meeting report of 63rd meeting of Public International Law Division Directorate of Legal Advice and Public International Law. 22-23 September 2022. Bucharest, Romania (hybrid meeting), [online] Available at: <<https://rm.coe.int/cahdi-2022-19-63rd-meeting-report-23-03-2023/1680ab84c0>>
- Normative work of the CAHDI. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://www.coe.int/en/web/cahdi/normative-work>>
- Opinion of the CAHDI on Recommendation 2231 (2022) of the Parliamentary Assembly on "the Russian federation's aggression against Ukraine: ensuring accountability for serious violations of international humanitarian law and other international crimes". 5 September 2022. Official website of CAHDI, [online] Available at: <<https://rm.coe.int/opinion-of-the-cahdi-on-pace-rec-2231-2022-/1680a84b1a>>

- Opinion of the CAHDI on Recommendation 2060 (2015) of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe – “The Implementation of the Memorandum of Understanding between the Council of Europe and the European Union”. 2015. 49th CAHDI meeting (Strasbourg), [online] Available at: < <https://rm.coe.int/cahdi-49th-meeting-opinion-/16808e8d19>>
- Opinions related to the Council of Europe Conventions. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: < <https://www.coe.int/en/web/cahdi/council-of-europe-s-conventions-theme>>
- Orosan A. 2022. Presentation. *The CAHDI Contribution to the Development of International Law*. Speech delivered on the occasion of an interactive dialogue on the Role of Regional and International Codification Bodies in the Development of International Law. Organised by the Center for International Law and Policy in Africa (CILPA) and the Office of the Legal Counsel of the African Union Commission. 26 October 2022, New York (USA), [online] Available at: < <https://rm.coe.int/statement-by-cahdi-chair-at-the-59th-annual-session-of-aalco-nov-dec-2/1680a4b73f>>
- Orosan A. 2022. Presentation. Chair of the Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI) at the 1449th meeting of the Ministers’ Deputies Strasbourg (France), 23 November 2022, [online] Available at: < <https://rm.coe.int/ms-alina-orosan-cm-speech-23-november-2022-final-en-fr/1680a932d7>>
- Practical Issues regarding Reservations to International Treaties. 2000. Adopted by the CAHDI at the 19th meeting (Berlin, 14 March 2000), [online] Available at: < <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800644d9>>
- Requena M., Wood M. January 2017. Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). *Max Planck Encyclopedias of International Law (MPIL)*, [online] Available at: < <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e2050>>
- Schmahl S., Breuer M. 2017. *The Council of Europe: Its Law and Policies*. Oxford: Oxford University Press.
- Special guests of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: < <https://www.coe.int/en/web/cahdi/special-guests>>
- Statut Rady Yevropy vid 5 travnia 1949 r. 2000. Zbirka dohovoriv Rady Yevropy. Kyiv: Parlament. vyd-vo, s. 11–24. (in Ukrainian).
- Subordinate committees of the CAHDI. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: < <https://www.coe.int/en/web/cahdi/history-cahdi>>
- Themes of work of the CAHDI. 2026. Official website of CAHDI, [online] Available at: < <https://www.coe.int/en/web/cahdi/themes>>
- United Nations, General Assembly. 1947. *Statute of the International Law Commission*. Adopted by the General Assembly in resolution 174 (II) of 21 November 1947, as amended by resolutions 485 (V) of 12 December 1950, 984 (X) of 3 December 1955, 985 (X) of 3 December 1955 and 36/39 of 18 November 1981, [online] Available at: < <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/statute/statute.pdf>>
- Wood M. and Sanger A. 2019. *Immunities of Special Missions*. Council of Europe: Brill-Nijhoff Publishers.

Kuzma V.

**INTERNATIONAL LEGAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF THE
COMMITTEE OF LEGAL ADVISERS ON PUBLIC INTERNATIONAL LAW
(CAHDI) IN THE CONTEXT OF THE NEW INTERNATIONAL LEGAL ORDER**

This article examines the international legal aspects of the functioning of the Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI) within the context of the new international legal order. It is noted that the Committee operates within the framework of the Council of Europe, an international intergovernmental organisation. It is highlighted that CAHDI has been in operation for over 30 years and, in historical retrospect, has been a consistent body on matters of public international law at the regional level.

Attention is drawn to the fact that, in addition to representatives of Council of Europe member states, observers and international organisations participate in the Committee's work. At the same time, CAHDI's significant influence in the field of public international law beyond the European continent is emphasised. It is noted that, by its legal nature, CAHDI is a special ad hoc committee established by the Committee of Ministers of the Council of Europe pursuant to Article 17 of the Statute of the Council of Europe for a two-year term with continuous renewal. The Committee's main tasks in accordance with the Mandate for 2023–2027 are highlighted.

The article highlights the specific features of the Committee's composition and structure, the conduct of its meetings and its agenda. It is established that, at the present stage, CAHDI performs a number of important functions in the field of public international law. It is highlighted that the Committee engages in close cooperation with the International Law Commission, the EU and other regional institutions. It has been established that CAHDI contributes to the development of international law through cooperation, the provision of advisory opinions, and the adoption and harmonisation of legal norms. The Committee's involvement in developing a mechanism to hold Russia accountable for its aggression against Ukraine is noted.

It has been noted that the Committee acts as an advisory body to all Council of Europe bodies and institutions, whilst providing expert assistance in the process of adopting conventions and reservations thereto. The CAHDI is not limited to the role of a discussion forum or seminar organiser, but in practice enables the identification of practical solutions to contemporary challenges and, in this sense, is an effective institution for upholding the international legal order and preserving values, both within the Council of Europe and beyond, given the wider geographical scope within which the Committee operates.

In summary, today, in the face of contemporary challenges, CAHDI examines topical issues, systematises state practice and makes an important contribution to the development of international law, facilitating the process of its codification.

Key words: European Union; reservations; International Law Commission; Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI); international law; international legal order; international treaties; International Criminal Court; international intergovernmental organisations; rules of customary international law; state practice; privileges and immunities; progressive development and codification of international law; Council of Europe; special missions.

Статтю було подано / The article was submitted	30.03.2026
Статтю було прийнято / The article was accepted	21.04.2026